

АДАПТАЦІЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК РЕАКЦІЯ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Тивончук Я.А., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет України

<https://orcid.org/0009-0002-0210-0921>

Анотація: Досліджено адаптацію фермерських господарств як поведінкову реакцію на трансформацію економічних інтересів у кризових умовах. Обґрунтовано, що зміщення пріоритетів від розвитку до виживання зумовлює переважання короткострокових управлінських рішень, спрямованих на підтримання ліквідності та безперервності виробництва. Виявлено взаємозв'язок між структурою ризиків, трансформацією економічних інтересів і практиками адаптації.

Ключові слова: фермерські господарства, адаптація, економічні інтереси, воєнний стан, ризики, управлінські рішення.

Сучасні умови функціонування фермерських господарств України характеризуються підвищеним рівнем невизначеності, зумовленим одночасним впливом безпекових, ринкових, логістичних і кадрових обмежень. За таких обставин відбувається не лише ускладнення господарської діяльності, а й трансформація економічних інтересів суб'єктів господарювання. Традиційна орієнтація на розвиток і зростання поступово зміщується у бік забезпечення поточної стійкості, що суттєво впливає на логіку прийняття управлінських рішень і змінює пріоритети економічної поведінки фермерських господарств [1].

Емпіричні результати засвідчують, що ключовими чинниками трансформації економічних інтересів виступають безпекові ризики, інфраструктурні обмеження та нестабільність ринкової кон'юнктури. Високі оцінки зміщення пріоритетів у напрямі виживання та скорочення горизонту планування свідчать про домінування короткострокових інтересів у структурі мотивації фермерів. За таких умов управлінські рішення дедалі більше орієнтуються на мінімізацію поточних втрат, підтримання ліквідності та забезпечення безперервності виробничого процесу, тоді як питання довгострокової ефективності відходять на другий план [2].

Результати анкетування фермерських господарств підтверджують багатовимірний характер ризиків, що супроводжують їх діяльність у період воєнного стану. Найбільш поширеними є кадрові та ринкові обмеження, які безпосередньо впливають на економічну стійкість господарств. Значна частина респондентів ідентифікує дефіцит робочої сили, зростання виробничих витрат і несприятливу цінову кон'юнктуру як ключові виклики господарювання. Сукупна дія цих чинників формує середовище, у якому здатність до адаптації набуває

вирішального значення для збереження життєздатності фермерських господарств.

У відповідь на зазначені виклики адаптація фермерських господарств набуває переважно тактичного характеру. Найбільш поширеними є рішення, спрямовані на оптимізацію витрат, перегляд структури виробництва, відтермінування інвестицій та пошук альтернативних каналів збуту. Паралельно активно застосовуються кадрові інструменти, зокрема перерозподіл функцій і залучення сімейної праці, що дозволяє частково компенсувати дефіцит трудових ресурсів. У фінансовій сфері спостерігається посилення орієнтації на короткий фінансовий цикл, обмеження інвестиційної активності та підвищення вимог до ліквідності.

Трансформація економічних інтересів безпосередньо відображається у зміні збутової та виробничої поведінки фермерських господарств. У сфері реалізації продукції відбувається переорієнтація критеріїв ефективності з максимізації прибутку на забезпечення швидкої ліквідності. Взаємодія з посередниками, навіть за умов зниження маржинальності, розглядається як інструмент зниження ризиків і стабілізації грошових потоків. У виробничому аспекті простежується спрощення технологічних процесів і перехід до менш ресурсомістких моделей господарювання, що забезпечує адаптацію до нестабільного середовища, але водночас звужує можливості інноваційного розвитку.

Узагальнення отриманих результатів дозволяє виокремити взаємопов'язану логіку «ризиків – економічні інтереси – управлінські рішення». Під впливом зовнішніх обмежень відбувається зміна структури економічних інтересів, що визначає характер і спрямованість адаптаційних стратегій. Переважання інтересів виживання зумовлює домінування короткострокових управлінських рішень, орієнтованих на стабілізацію діяльності та зниження ризиків. Водночас обмежена орієнтація на стратегічні цілі розвитку стримує формування передумов для підвищення економічної стійкості у довгостроковій перспективі [3].

Адаптація фермерських господарств у кризових умовах постає як закономірна реакція на трансформацію економічних інтересів під впливом багатовимірних ризиків. Вона забезпечує підтримання функціонування в короткостроковому періоді, проте не усуває структурних обмежень, що стримують розвиток. Це актуалізує потребу у формуванні інструментів державної підтримки, які враховують змінену мотивацію фермерських господарств і спрямовані на узгодження завдань поточної стабілізації з довгостроковими цілями розвитку аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Бойко Л. О. Виклики та проблеми фермерських господарств у період невизначеності. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11. 6 с. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-02>.
2. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. KSE Institute. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf.

3. Лупенко Ю., Шпикуляк О., Малік М., Ксенофонтова К., Морозова А. Розвиток сімейних фермерських господарств в умовах воєнного часу та перспективи повоєнного відновлення України. *Аграрна економіка*. 2023. Т. 16, № 1–2. С. 9–22.

Abstract: The adaptation of farming enterprises is examined as a behavioral response to the transformation of economic interests under crisis conditions. It is substantiated that the shift in priorities from development to survival leads to the predominance of short-term managerial decisions aimed at maintaining liquidity and ensuring the continuity of production. The interrelation between the structure of risks, the transformation of economic interests, and adaptation practices is identified.

Keywords: farming enterprises, adaptation, economic interests, martial law, risks, managerial decisions.

УДК 657:004:351.82

DOI 10.31521/978-617-7149-94-0-160

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЮ СТІЙКІСТЮ

Усикова О.М., д-р екон. наук, професорка
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0001-6734-5757>

Анотація: Досліджено роль цифрової трансформації бухгалтерського обліку як стратегічного інструменту в системі антикризового управління продовольчою стійкістю. обґрунтовується впровадження інноваційних технологій (Big Data, блокчейн, ШІ) що дозволяє забезпечити прозорість ланцюгів постачання, точність прогнозування дефіцитів та оперативність прийняття управлінських рішень. Особливу увагу приділено переходу від традиційних методів реєстрації даних до моніторингу в режимі реального часу, що є критичним для стабілізації продовольчого сектору в умовах економічної нестабільності та воєнних ризиків. Визначено, що цифровізація обліку не лише мінімізує витрати, а й створює надійну інформаційну базу для підтримки глобальної та національної продовольчої безпеки.

Ключові слова: цифрова трансформація, бухгалтерський облік, антикризове управління, продовольча стійкість, продовольча безпека.

Актуальність теми. Забезпечення продовольчої стійкості є однією з ключових передумов національної безпеки будь-якої держави, особливо в умовах глобальної геополітичної турбулентності 2024–2026 років. Для України, яка є стратегічним гравцем на світовому аграрному ринку, питання оперативного контролю за ресурсами постає особливо гостро. Традиційні облікові моделі, орієнтовані на ретроспективний аналіз, уже не здатні задовольнити потреби антикризового управління, яке вимагає прогнозування та миттєвого реагування на виклики. Цифрова трансформація обліку стає тим технологічним базисом, що дозволяє перетворити статичну інформацію на динамічний інструмент захисту національних інтересів.